Вася дуже любив таємниці. Але таємниці обминали Васю, вони були у пригодницьких книжках, у кінофільмах, у телесеріалах. А у житті — хоч ти лусни. У житті Васиному були тільки нудні невідомості, які ставали потім відомостями. А справжньої захопливої таємниці, від якої холоне в животі та тремтить під горлом — жодної. І Вася змушений був вигадувати собі таємниці сам. Та про це ніхто не знав. Ні тато, ні мама, ні бабуся, ні однокласники.

Тато й мама працювали на залізниці: тато у поїзній бригаді, мама диспетчером на сортуванні. Вася їх бачив дуже рідко. Квартирне питання на станції ніяк не вирішувалось, і вони підкинули сина бабусі, у рідні Завалійки, бо у гуртожитку було тісно, доглядати хлопця нікому, та й жити у селі зараз значно легше.

Бабуся теж заклопотана: і курочки, і кролі, і підсвинок, і город, — не до таємниць бабусі.

А з однокласниками у Васі стосунки не склалися. Вася з бабусею жив край села, над річкою, на відшибі. Ніхто з однокласників на цей куток не заходив. Та й норов у Васі, чесно кажучи, був важкий, некомпанійський, некомунікабельний, як тепер кажуть. У колективі Вася, як їжачок, завжди згортався у клубок і виставляв голочки. Йому весь час здавалося, що його хочуть образити, і він заздалегідь коловся на всі боки. Вразливим був хлопець. Колись він чув, як одна сусідка сказала іншій про нього: "Ти диви, батько такий гарний, і мати нічогенька, а дитя — як опеньок". Він і справді був непоказний — щуплявий, сутулуватий, капловухий, носик кнопочкою… Та хіба в цьому людські достоїнства! Ондо граф Монте-Крісто у телевізійнику серіалі теж страшнуватий, обличчя — наче корова пожувала, а який герой!

Власне, отой граф Монте-Крісто і став для Васі взірцем, кумиром. Саме графом Монте-Крісто уявляв себе Вася у своїх самотніх іграх-фантазіях. Був у "графа" і свій замок — справжній казковий замок,

сповнений загадок і таємниць. Через дорогу від бабиної хати стояла скособочена розвалюха, у якій уже років десять ніхто не жив. Сусідку бабу Христю Вася навіть і не пам'ятав. Город баби-Христин із дозволу голови сільради бабуся засівала пшеницею. А вишневий садок навколо хати так густо заріс акацією, бузиною, кропивою, лопухами та всяким бур'яном, що до ґанку треба було прорубатися сапкою. Але саме оці хащі й робили розвалюху таємничим замком.

Вася, обдряпуючись, пролазив до дверей, переступав гнилий збитий поріг і потрапляв у сиру темряву сіней. Тут серце його завжди гучно калатало, бо здавалося, що з темного кутка на нього хтось дивиться.

І він поспішав зайти в хату. Там теж був присмерк, але все-таки просторіше й видніше. Біля вікна стояло іржаве ліжко без матраца, з порваною сіткою, а у кутку — дерев'яна скриня з проламаною кришкою — все, що лишилося від хатнього скарбу. Проте графу Васі Монте-Крісто цього було цілком досить. Сітку він сяк так попідв'язував, накидав сіна-соломи, і вийшло чудове графське ложе. А в скрині він зберігав незліченні графські скарби і зброю. Скарби складалися з барвистих різноколірних грошових купонів, які тато з мамою колись відкладали Васі на нову куртку, але так і не використали. Бо курток у магазинах не було. А потім ввели гривні, і старі купони відмінили. Тато їх викинув, а Вася підібрав і ввів у обіг у замку графа Монте-Крісто. Зброя теж була неабияка, майже справжня — іржавий затвор од гвинтівки, автоматний диск і кілька стріляних гільз. Все це знайшов колись Васин тато, ще як був пацаном, на узліссі у піщаному кар'єрі. Там під час війни точилися бої.

О! Скільки героїчного і благородного вчинив граф Вася Монте-Крісто, лежачи на сіні-соломі у своєму замку!

Вражені однокласники тільки роззявляли роти і заздро зітхали, а кирпата красуня Надька Пилипчук, яка завжди зверхньо пхикала, дивлячись на Васю, жалюгідно й підлесливо усміхалася: "Пробачте, графе! Я ж не знала, що ви такий герой! Я згодна сидіти з вами за однією партою. Ви ж хотіли".

А він тільки: "Ха-ха-ха!.. Я тепер сидітиму за однією партою з баронесою Волькенштейн!"

Які то були прекрасні солодкі фантазії!..

І от раптом.

Вася поїхав у райцентр по батарейки для ліхтарика. Графу Монте-Крісто без ліхтарика аж ніяк не можна!

Автобуса довго не було. І коли Вася приїхав десь аж по обіді, вони вже хазяйнували у його "замку". Їх було троє: літній дядечко в окулярах, молода жінка і хлопець років дванадцятьох, такий як Вася. Всі були у спортивних костюмах і завзято працювали: вирубували, розчищали зарості, згрібали зрубане докупи. Іржаве ж ліжко вже винесли, розібрали і склали попід сараєм. У Васі тьохнуло серце і похололи ноги, коли він це побачив.

І тієї ж миті з хати вийшов хлопець з автоматним диском і затвором у руках.

— Дивіться! — вигукнув він. — Якийсь придурок поклав у скриню.

— Ой! обережно, Ігорьок, обережно! — зойкнула жінка.

Та літній дядечко заспокоїв її:

— Не бійся! Я бачив, нічого страшного.

Кров ударила Васі в голову, і він одсахнувся за кущ, щоб його не помітили. Потім позадкував і в обхід, городами подався додому.

— А у нас нові сусіди, — сказала бабуся. — Продав-таки Тато.

Баба Христя спадкоємців не мала, і вся її маєтність перейшла на баланс сільради. Голова сільради Григорій Савович Боровий, якого люди називали Тато, усі десять років нікому баби-Христину розвалюху вперто не продавав, хоч охочі й були (гарна була місцина). Подейкували, буцімто він притримує її для якогось чи то районного, чи навіть обласного начальства під дачу. Та часи змінилися. І плани Тата, видно, змінилися теж.

— На начальство ці, начебто, й не схожі, — сказала бабуся. — Хоча і городські. Під дачу таки купили. Пшениченьку тепер сіяти зась.

Бабуся зітхнула.

Весь день Вася спостерігав за новими сусідами здаля з-за паркана.

Хлопець був чорнявий, голубоокий і стрункий. Гарненький хлопець. Надька Пилипчук на такого пхикнути б не посміла. І це ще пекучішою робило образу. "Придурок! Ну! Я тобі покажу придурка, зараза! От пожди, пожди!.." — все аж кипіло у Васі всередині. Він одразу зненавидів того Ігорка.

Нові сусіди провозилися аж до вечора. І поїхали, як уже смеркло. Прощаючись, сказали бабусі, що приїдуть за кілька днів, наступної суботи. Привезуть розкладачки, постіль і тоді, може, вже і переночують.

Вранці Вася пішов на чужу тепер територію колишнього замку графа Монте-Крісто. Серце стискалося щемко і болісно.

Вася знайшов і підібрав затвор, автоматний диск і стріляні гільзи. Купонів не було ніде. Мабуть, вони їх спалили. Вони розкладали вогнище на городі, палили різний горючий непотріб.

Вася довго й неприкаяно ходив по стерні й наче вперше побачив, який гарний краєвид одкривається звідси, з баби-Христиного городу.

Обійстя було на пагорбі, унизу звивалася в долині річка, а на тому боці знову здіймалися мальовничі горби з гаями й перелісками. Недарма накидало оком на цю місцину колишнє начальство.

І тепер уся ця краса належить чужим людям, міським "дачникам", отому красючкові Ігорку, який обізвав його, Васю, придурком.

Ні! Стерпіти це було несила. Треба щось зробити! Помститися!

Найпростіше, звісно, підстерегти Ігорка десь у кущах і надавати по пиці. Ви не дивіться, що Вася такий щуплявий і непоказний. Він жилавий, верткий. У бійці може дати фору і на півголови вищому за себе. Це у класі всі знають. Здоровило Гриць Заремба й досі носить шрам на підборідді від Васиного удару пеналом — здумав, бач, покозакувати над Васею. І Володьку Очеретного Вася не злякався, хоч той і на рік старший. Примусив свою шапку, яку Володька у калюжу кинув, зубами діставати з калюжі. Тепер Васю ніхто й пальцем не зачіпає. Ну його, психованого!..

Отже.

Але… побіжить же Ігорьок, сльози по мармизі розмазуючи, до мамочки скаржитися. А та — до бабусі. А бабуся, хоч і добра, не зможе від батьків приховати. А батьки почнуть виховувати. На очах у сусідів. І потім увесь час той Ігорьок стовбичитиме перед носом. Нікуди ж від нього не дінешся, не сховаєшся. Сусіда! Не життя ж буде, а мука.

Ні! По пиці давати не можна. Тільки собі морока. Треба придумати щось розумніше. Щоб була таємниця! Щоб ніхто не знав, що то він, Вася, придумав. Наприклад, викопати у садку яму і замаскувати гілками. Ступить Ігорьок — гур-гур! — і… А якщо не Ігорьок, а мама ступить? І ногу зламає? Ні. Не годиться. Граф Монте-Крісто так не вчинив би. Але й образ граф не прощав ніколи. Усім ворогам своїм одплатив.

Думати треба.

Думай, Васю, думай! Захурчав, наближаючись, мотор автомашини.

До бабусиних воріт під'їжджав "рафик" голови сільради. За кермом сидів Тато, Григорій Савович. Він завжди їздив сам, без шофера.

Бабуся, спершись на граблі, дивилася на нього з-під долоні.

— Доброго дня! — привітався Тато, вилазячи з машини. Був він огрядний, з обвітреним лицем і засмаглою блискучою лисиною.

— Здрастуйте, як не жартуєте! — усміхнулась бабуся.

— Пшеницю викосили, — мовив директор, глянувши на сусідський город, де стояв Вася.

— Та вже ж, пожнивувала, — кивнула бабуся. — Андрій Гапочка, слава тобі Господи, допоміг.

— Це я йому сказав.

— Спасибі.

— Та яке ж там "спасибі", як більше вже не сіятимете… Ну, я вам десь у березі наріжу. Не турбуйтесь.

— А я хіба що кажу.

— Та я розумію, вам було зручно тут, по сусідству. Але… — голова зітхнув. — Треба було піти людям назустріч… Чорнобильці вони. Дід — київський. А дочка з чоловіком і з хлопцем у Чорнобилі жили. Чоловік на АЕС працював. І під час аварії саме на вахті був. Торік помер.

— О Господи! Царство небесне! — бабуся перехрестилася.

— Та й у хлопця формула крові нехороша. А зараз, самі знаєте, які часи. Навесні вони мало не голодували. От я й вирішив їм цю розвалюху. Підремонтують трохи і… На нову не стягнуться. А зараз, бачте, і городяни до землі горнуться. Та й то… Тільки земля й може порятувати… Ви їх тут не ображайте. Вони люди хороші, діда їхнього я знаю. Журналіст він. Колись писав про наше село. Ну, бувайте здоровенькі!

— Будьте здорові! Будьте здорові! — закивала бабуся. Дверцята хряснули. "Рафик" поїхав.

Бабуся глянула через дорогу на Васю і мовчки скрушно похитала головою — чув, мовляв, яке лихо. Потім повернулася і почовгала у хлівець, де нетерпляче рохкав підсвинок.

У Васі обличчя пашіло, наче йому дали ляпас.

Формула крові.

Які страшні слова!.. Смертельним холодом віє од них. Як і від слів "Чорнобиль", "АЕС", "аварія".

Їхні Завалійки були у чистій зоні. І отам, за лісом, по той бік річки, побудували колись нове селище — для чорнобильських переселенців із забруднених територій. Коли їдеш у райцентр, видно було однаковісінькі цегляні будиночки під шифером з однаковісінькими сараями, туалетами, з голими, ще без дерев, дворами, що вишнурувалися у рівні ряди попід лісом, і хоч все те було нове й добротне, але так чогось стискається серце від незатишку: наче то не будинки, а новобранці, що тужать за рідною домівкою.

Формула крові.

А він хотів… і за що, питається? За те, що Ігорьок сказав: "Якийсь придурок…". Але ж він ще й не бачив Васі й не мав же на увазі саме його. І хіба він знав, що то скарби графа Монте-Крісто?..

Ну й придурок ти, Васю! Справжній придурок! Недарма хлопці кажуть — "психований".

"Навесні вони мало не голодували."

На дачу цю, на город розраховують, мабуть, щоб підгодуватися. Та коли ж це буде. На той рік, не раніше. Уже ж липень місяць. Нічого вже не посієш, не посадиш — не збереш.

Вася враз зірвався і побіг. До хлівця, де поралася біля підсвинка бабуся.

— Бабуню! — вигукнув він.

— Чого тобі? — обернулася вона.

— Бабуню! — повторив Вася й замовк.

— Що?

— Можна… можна я банку з салом візьму у погребі?

— Нащо? — вона пильно глянула на нього. І враз усміхнулася. — А-а. Візьми, візьми, авжеж.

— Тільки ви ж нікому! Га? Нікому! Хай буде таємниця.

— Хай! — кивнула бабуся, — А то ще й не візьмуть. Посоромляться. Ти ще й компотів візьми. І… огірків, помідорів. Я вже й сама думала.

Вася побіг у льох…Двері сусідської хати були незамкнені. Та й чого замикати, як там тільки вітер гуляє.

Прибрано, підметено. Лише скриня стоїть у кутку. Вікно ціле. Встигли вже й полагодити.

У скриню все не влізло. Вася поставив банки за скринею на долівці. І прикрив рядном. А до рядна пришпилив булавкою аркуш паперу. На папері було написано:

"Ігорку!

Гуманітарна допомога.

Від г. М-К".

Це була перша справжня невигадана таємниця графа Монте-Крісто. Вася дуже любив таємниці.

2001 р.